

Psychologia rozwoju człowieka

Dr Danuta Kossak

Rozwój człowieka jako przedmiot badań psychologicznych

- Początek – przełom XIX i XX wieku Stanley Hall 1891 rok (myślenie dzieci wstępujących do szkoły)
- Umowną datą powstania psychologii rozwojowej jest rok 1882 wydanie książki Wilhelma Preyera Dusza dziecka , S Hall wykłady USA .
- Jest jedną z teoretycznych dyscyplin psychologii zajmującą się badaniem zmian w procesach i strukturach psychicznych człowieka .
- Bada zachowanie się i przeżycia człowieka z punktu widzenia zmian rozwojowych , uwzględnia zmienną czasu.
- Zmiany rozwojowe pojawiają się w psychice i zachowaniu się człowieka w różnych fazach jego życia. Rozwój polega na zmianach w systemie zachowania i psychiki .
- Wiek życia służy tylko porządkowaniu opisu zmian.

Przedmiot badań psychologii rozwoju człowieka

- Współczesna psychologia rozwoju człowieka bada zmiany rozwojowe zachodzące w zachowaniu i psychice ,śledząc ich pojawianie się w toku całego życia bądź tylko w pewnych fazach.
  - Główne działy ;
    - Kryterium okresy rozwojowe ;
    - Psychologia prenatalna (okres płodowy),
    - Psychologia rozwojowa niemowlęctwa i wczesnego dzieciństwa ,
    - Psychologia rozwoju dziecka ,
    - Psychologia młodzieży,
    - Psychologia człowieka dorosłego, psychologia starzenia się i starości
- Te działy psychologii zajmują się badaniem całokształtu zmian rozwojowych zachowania się i psychiki w danym okresie – śledzi związki między funkcjonowaniem różnych sfer.*

Działy psychologii

- Kryterium procesów lub aspektów rozwoju;
- Psychologia rozwoju mowy,
- Psychologia rozwoju poznawczego ,
- Psychologia rozwoju społeczno –moralnego,
- Psychologia rozwoju osobowości.

Psychologia rozwoju może zajmować się badaniem rozwoju ;

- W toku pełnego cyklu życia indywidualnego –ontogenezy
- w toku ewolucji biologicznej gatunku czy historii ludzkości – filogenezy.(nie tylko człowiek ale inne gatunki)

Pojecie zmiany rozwojowej

- Przedmiotem badań jest rozwój , czyli proces , w którym narastające stopniowo zmiany ilościowe doprowadzają do zmian jakościowych ; w efekcie czego jednostka przechodzi od jednych form funkcjonowania do innych , z reguły bardziej złożonych.
  - Zmiany rozwojowe mają kumulatywny charakter (jedne wyrastają z drugich – są ich kontynuacją).
  - Zmiany rozwojowe są jednokierunkowe , nieodwracalne i trwałe.
  - Kierunkowość oznacza , że konsekwentnie prowadzą do określonego stanu końcowego – ich celem jest nowa jakość funkcjonalna .
- Są ukierunkowane na lepsze zrównoważenie stosunków człowieka ze środowiskiem czyli człowiek lepiej przystosowuje się i dokonuje przekształceń w środowisku tak aby lepiej przystosować je do swoich potrzeb.

Pojecie zmiany rozwojowej -cd

- Po co ?
  - zwiększa się obiektywizacja poznania (nasza psychika coraz wierniej i dokładniej odzwierciedla rzeczywistość),
  - rośnie świadomość (mamy większą samokontrolę nad własnym zachowaniem),
  - zwiększa się autonomizacja działań (są one coraz wyższym stopniu sterowane wewnątrznie).

Trwałość i nieodwracalność zmian rozwojowych oznacza ,że nie można się ich oduczyć , wycofać , inicjują one następne zmiany.

Charakter zmian ;

- Progresywne i regresywne (są one warunkiem tych pierwszych)- we wcześniejszych latach dominują progresywne nad regresywnymi).

Natura rozwoju

- Rozwój to są zmiany ilościowe i jakościowe.
- Zmiany ilościowe polegają w większości na wzrastaniu możliwości funkcjonowania analogicznie do wzrostu fizycznego . Można je ilustrować krzywa rosnącą jest to bowiem systematyczny wzrost np.. W zakresie jakiś umiejętności , obserwacji pojedynczych czynności np.. chodzenia. Odwrotnie przy zmianach regresywnych –ilustracja krzywą opadającą. Ciągłość ludzkiego rozwoju.
- Zmiany jakościowe polegają na pojawianiu się nowych możliwości funkcjonowania czyli nowych form kontaktu ze światem zewnętrznym .(przejście od uwagi mimowolnej do dowolnej , pojęć konkretnych do abstrakcyjnych). Skokowość rozwoju.
- Rozwój przebiega w charakterystycznym dla człowieka tempie czyli szybkością z jaką dokonują się zmiany rozwojowe.
- Tempo prawidłowe gdy osiąga kolejne wskaźniki rozwojowe tak jak rówieśnicy

Natura rozwoju - cd

- Zmiany rozwojowe zachodzące wolniej niż przeciętnie –tempo opóźnione ,jeżeli szybciej przyśpieszone.
- Przyśpieszenie lub opóźnienie może mieć charakter globalny lub wybranych sfer wtedy mówimy o dysharmonii rozwoju zaburzony jest rytm rozwoju.

Czynniki rozwoju

- Spor dotyczył znaczenia środowiska i dziedziczności;
- Jan Jakub Rousseau –negatywizm biologiczny- indywidualność dziecka jest zdeterminowana przed jego urodzeniem . W toku dojrzewania ujawniają się wrodzone zdeterminowane genetycznie zadatki.
- John Luke – empiryzm – umysł ludzki w momencie narodzin stanowi czysta kartę (tabula rasa) ,to kim się stajemy zależy od środowiska , w którym wrostamy i od wychowania , któremu podlegamy.
- William Stern – teoria dwuczynnikowa – uznawał wrodzony charakter predyspozycji, ale uważał je jako związki pełne wieloznaczności ,które mogą być uformowane w toku rozwoju i przywspółdziałaniu czynników środowiskowych.

Czteroczynnikowa koncepcja rozwoju M. Żebrowskiej

- Na rozwój psychiczny wpływają;
  - Zadatki anatomiczno – fizjologiczne (zadatki organiczne) ,
  - Własna działalność człowieka (aktywność),
  - Środowisko ,
  - wychowanie,
-
- Zadatki organiczne i środowisko wpływają pośrednio na rozwój psychiczny i stanowią warunki tego rozwoju (zewnętrzne i wewnętrzne).
  - Aktywność własna i wychowanie to wyznaczniki rozwoju.

Zadatkі anatomiczno – fizjologiczne

- To przede wszystkim właściwości układu nerwowego i związanego z nim układu hormonalnego .
  - Cechy genetyczne to jest genotyp .
  - Może dojść do;
    - zmian strukturalnych (mutacje i segregacje) genopatie ,
    - anomalie chromosomowe –chromosomopatie ,
- Czynniki mogące powodować anomalie rozwojowe to tetrageny; leki , promieniowanie , zanieczyszczenie środowiska , choroby zakaźne , konflikty serologiczne , leki stosowanie używek , wiek matki, stan zdrowia ,niedożywienie matki , stres.

Mechanizmy rozwoju jednostki

- Dwa mechanizmy ; dojrzewanie i uczenie się.
- Dojrzewanie polega na realizacji zawartego w genach ogólnego planu rozwoju, na ujawnianiu się potencjalnych właściwości jednostki ,na osiąganiu ,dzięki aktualizacji zadatków organicznych, dojrzałości biologicznej i psychicznej. Funkcje filogenetyczne .
- Uczenie się – proces gromadzenia doświadczeń , nabywania wiedzy , przyswajania wiadomości i umiejętności. Wymaga aktywności podmiotu –niezbędne w rozwoju funkcji ontogenetycznych.
- Socjalizacja uważana jest przez niektórych za trzeci mechanizm rozwoju.